

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY

FACULTY OF ARCHITECTURE

ÚSTAV URBANISMU

DEPARTMENT OF URBAN DESIGN

BYDLENÍ+

HOUSING+

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Markéta Malínková

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing.arch. MArch Jan Kristek, Ph.D.

BRNO 2019

Zadání bakalářské práce

Číslo práce: FA-BAK0035/2018
Ústav: Ústav urbanismu
Studentka: **Markéta Malínková**
Studijní program: Architektura a urbanismus
Studijní obor: Architektura
Vedoucí práce: **Ing.arch. MArch Jan Kristek, Ph.D.**
Akademický rok: 2018/19

Název bakalářské práce:

Bydlení+

Zadání bakalářské práce:

Cílem práce je provedení urbanistické analýzy budoucího rozvoje okolí Tomkova náměstí v Brně a následný návrh multifunkčního objektu s bydlením. Okolí brněnského Tomkova náměstí se v brzké budoucnosti promění díky nadcházející realizaci části Velkého městské okruhu. Zdá se, že připravované dopravní stavby byly plánovány bez hlubší urbanistické analýzy dopadu na své bezprostřední okolí. Studenti proto nejdříve provedou rozbor pravděpodobných dopadů dopravního průtahu na stávající městskou strukturu. Každý ze studentů si pak v návaznosti na provedený urbanistický rozbor zvolí jednu (nebo více sousedících) parcel a navrhne na ně odpovídající mix funkcí, jehož součástí bude muset být i funkce bydlení, a to ať už ve smyslu bydlení krátkodobého nebo trvalého. Na případě hybridních forem bydlení budeme prověřovat důsledky dopravního plánování a pravděpodobné dopady na území města. Zároveň znovu prověříme architektonický typ bydlení jako takový.

Rozsah grafických prací:

Úkol bude sestávat ze standardních projektových částí: analýzy, tvorby konceptu a návrhu.

- Průvodní zpráva
- Situace širších vztahů
- Situace 1:1000
- Půdorysy podlaží 1:200 včetně legendy místností a výkazu výměr
- Podélný, příčný řez 1:200
- Charakteristické pohledy a řezy 1:200
- Perspektiva / axonometrie exteriéru
- Perspektiva / axonometrie interiéru
- Prostorově–konstrukční schéma
- Stavební detail – řez fasádou 1:25
- Model 1:1000

Seznam literatury:

Ernst Neufert, Navrhování staveb: zásady, normy, předpisy o zařízeních, stavbě, vybavení, nárocích na prostor, prostorových vztazích, rozměrech budov, prostorech, vybavení, přístrojích z hlediska člověka jako měřítka a cíle, Praha 2000.

Matúš Dulla–Milena Hauserová–Michael Rykl, Kapitoly z dějin bydlení, Praha 2014.

Andreas Rumpfhuber– Michael Klein–Michael Kolmayr (eds.), Modelling Vienna, Vienna 2014.

Kimberly Zarecorová, Utváření socialistické modernity: Bydlení v československu v letech 1945-1960, Praha 2015.

Jana Tichá (ed), Rem Koolhaas: Texty, Praha 2014.

Petr Kurfürst: Řízení poptávky po dopravě jako nástroj ekologicky šetrné dopravní politiky, Centrum pro dopravu a energetiku, Praha 2002.

Termín zadání bakalářské práce: 11.2.2019

Termín odevzdání bakalářské práce: 6.5.2019

Bakalářská práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a bakalářská práce v elektronické podobě.

Markéta Malínková
student(ka)

Ing.arch. MArch Jan Kristek, Ph.D.
vedoucí práce

doc. Ing. arch. Karel Havlíš
vedoucí ústavu

V Brně dne 11.2.2019

Ing.arch. MArch Jan Kristek, Ph.D.
děkan

Labyrint srdce a ráj světa

OSTROV HUSOVICE (kontextualizace díla)

Husovice – vesnice vznikající ve 12. století se svou starou návší na místě dnešního Tomkova náměstí. V 19. století se postupně proměňovala z vesnice zemědělské na vesnici dělnickou. Vznikají zde menší průmyslové podniky, a také dělnické kolonie v severní části Husovic. Během svého největšího rozkvětu, na přelomu 19. a 20. století, byla historizující výstavba soustředěna do jižní části. V té době byl vybudován například kostel nebo budova Sokola.

Během 20. století došlo k razantní proměně Husovic, kdy v severní části vznikají řadové rodinné domy a bývalé dělnické kolonie nabývají na atraktivnosti, zatímco výstavba jižní části stagnuje, což platí až do dnes.

V 50. byla zrušena trať Tišnovka a další významnou událostí pro Husovice byla katastrální reforma v 60. letech, kdy velká část území Husovic připadla Černým polím a Lesné. Hranicí mezi Černými poli a Husovicemi se stal právě násep železničního tělesa po zrušené Tišnovce.

V 70. letech se začínají bourat domy na Tomkově náměstí, aby uvolnily místo pro brněnský okruh. Ten od té doby, tvoří další hranici mezi severní a jižní částí.

Z jižní části se stal jakýsi „ostrov“ obklopený hranicemi: Náspem, řekou a dálnicí. Ostrov je oproti svému okolí zakonzervovaný, má vesnický ráz – stále se tu nachází opravná kožených brašen a deštníků a chovají se tu slepice ve vnitroblocích.

Ostrov semknutý do hranic je s okolím spojen relativně malým počtem „bran“ a „mostů“, které svou formou a charakterem fungují jako specifické přístupové „filtry“. Přes západní hranici (násep Tišnovky) vede jen jediná „brána“, extrémně strmá ulice Venhudova, která umožňuje přístup autem, ale velká část chodců zvolí spíše jinou cestu. Na severozápadě máme park Marie Restituty, ze kterého mohou předsudky a nedobrý obraz Husovic dělat pro mnohé „nebezpečné místo“. Další bránu tvoří samotné Tomkovo náměstí, se svým hustým provozem a mnoha přechody. Východní hranici dnes tvoří brownfieldy a řeka, kterou lze překročit třemi lávkami pro pěší, nikoliv však autem. Z jihu, ze Zábřovic je ostrov napojen především ulicí Dukelskou, jejímž specifikem je tramvaj, která celým územím projíždí z jihu na sever. Tramvaj de facto jediným rychlým a pohodlným způsobem, jak konzistentně do ostrova vstoupit, procestovat jej napříč a zase se z něj dostat ven.

STARÉ HUSOVICE VS. NOVÁ ZBROJOVKA (motivační úvod, vymezení cílů)

V blízké době dojde k další změně, updatu okolí, stavbou Velkého městského okruhu na Tomkově náměstí a developerskou výstavbou na území Zbrojovky a motorárny.

Návrh Nové Zbrojovky a motorárny se nese v duchu vysoké blokové zástavby. Má se zde nacházet mnoho luxusních bytů, kanceláří, garáží, ale také tu bude prostor pro komerci. Celým územím Zbrojovky bude procházet tzv. Nová Dukelská, která je napojena na sjezdy

VMO na Tomkově náměstí a má sloužit jako rychlý svod aut z území směřujících do centra Brna. Je to jakási automobilová analogie Staré Dukelské s tramvají, která prochází celými Husovicemi. Nová Zbrojovka má být napojena na Husovice 3–4 mosty. Charakteristickým rysem všech současných návrhů je, že architekti ignorují staré Husovice a logika napojení navrhovaných mostů je v některých místech nejasná. Pro architekty je sice důležitý břeh Svitavy, jako „klidné místo pro život“ ve spojitosti s luxusními byty u řeky, ale druhý břeh obvykle neřeší.

Vzniká tu silný kontrast mezi plánovaným updatem a vesnickými Husovicemi. Malé měřítko husovických domků proti sedmi patrovým blokům, staré téměř zapomenuté opravy proti globálním kavárnám, tramvaj proti autu, historická identita proti sterilitě ... Vystává otázka, do jaké míry bude nová výstavba ohrožovat staré Husovic gentrifakací a eventuálně zda nedojde k celkové změně jejich charakteru.

Můj projekt vychází ze snahy vyrovnávat pravděpodobnou budoucí tendenci směřující ke změně sociální struktury a charakteru starých Husovic a zároveň využít změny okolí a jejich ekonomický potenciál nikoliv jako hrozbu ale příležitost pro staré Husovice.

Ostrov jižních Husovic chápu jako svébytný celek a pracuji s městskými parcelami rozestými po Husovicích. Jsou to převážně domy, které vlastní Brno, ale částečně i volné strategické parcely a proluky, na kterých by po jejich akvizici mohlo město potencionálně stavět. Jak pro domy, tak volné proluky vytvářím plán, jak s nimi nakládat. Základem je rekonstrukce městských bytů, zvyšování jejich standardu ruku v ruce regulovanými nájmy. Součástí strategie je také komerční pronájem prostorů v parteru městských objektů v pro drobný business. Zisk z těchto pronájmů by byl nasměřován zpět do rekonstrukce a dotování městských bytů. Mohlo by se jednat o „samoregulační“ mechanismus vyrovnání gentrifikačních mechanismů spojených se příchodem nových (dražších) služeb a zvyšování nájmů. Jedná se o strategii „péče“ v kontrastu ke strategii „developmentu“ v okolí.

Strategie „péče“ se vyznačuje postupným a trvalým zvyšováním kvality života a skládá z šesti etap:

- 1) V první etapě dojde k vykoupení prázdných parcel, které jsou strategické z komerčního hlediska.
- 2) V druhé etapě dojde k rekonstrukci a přestavbě domů, které jsou prázdné. V rámci této etapy by mohlo vzniknout až 46 nových bytových jednotek. Do nich je možné přestěhovat obyvatele z městských domů, které jsou v nevyhovujícím stavu, a které budou v rámci další etapy zrekonstruovány.
- 3) Ve třetí etapě budou zrekonstruovány nejméně vyhovující byty (po přestěhování obyvatel do zrekonstruovaných bytů ve druhé etapě).
- 4) Čtvrtá etapa se zaměřuje na veřejné budovy, jako je kulturní centrum Na Musilce, Knihovna na ulici Musilova, a budovu pošty s klubem Sibiř.
- 5) Pátá etapa dává zbylým městským domům vyšší standard. Jedná se o domy, které jsou obydlené a zároveň jsou v dobrém technickém stavu.

6) V poslední etapě by došlo k vykoupení zbylých proluk, které nejsou atraktivní z komerční funkce, ale jsou vhodné pro další bytovou výstavbu.

Jako případovou studii jsem se rozhodla vyřešit návrh bydlení pro seniory a mladé rodiny na jedné z městských parcel. Jedná se o dlouhý úzký pás procházející z ulice Dukelská do ulice Nováčkova.

URBANISTICKÉ SOUVISLOSTI

Parcela se nachází v blokové zástavbě jedno až čtyř podlažních historizujících domů. Jedná se o více parcel, které vlastní město, a které dohromady tvoří souvislý pruh pozemků mezi ulicemi Dukelská a Nováčkova. Dnes zde na obou koncích tohoto pásu stojí dva domy orientované do každé z ulic. Vzhledem k jejich kritickému stavu, dojde k jejich zbourání a nahrazení novým bytovým objektem.

Směrem do ulice Dukelská má parcela velmi výhodnou pozici z pohledu prodeje. Kolem parcely vede tramvajová trať se zastávkami MHD a je tu i blízké napojení na Novou Zbrojovku. V ulici Nováčkova navazuje parcela na husovické kulturní centrum a na další městský dům, který je zahrnut v etapizaci (viz výše).

Charakteristickým rysem parcely je její dlouhý a úzký tvar vedoucí napříč blokem. Návrh využívá této topologie ke komunikačnímu propojení ulic Dukelská a Nováčkova. Pás pozemku a navrhované zástavby je v celé délce rozdělen na dvě rozhraní: veřejné a soukromé. V určitých místech může člověk fyzicky přejít ze jednoho „rozhraní“ do druhého pomocí dveří a branek. Rozhraní mezi veřejným a soukromým je nicméně moderováno nejen prostřednictvím mechaniky zámků a klik, ale také „psychologicky“ prostřednictvím materiálů a morfologie prostoru: Relativně přímá veřejná komunikace, je jednoduše rozeznatelná a díky vizuálnímu kontaktu „startu a cíle“ po celé délce pásu vede návštěvníky jednoznačným způsobem z jednoho konce na druhý. Paralelní „labyrint“ je určen pro rezidenty – insidery, kteří si jej mohou přisvojovat podle vlastních přání a pravidel. Hranici mezi veřejným a soukromým signalizují luxferové zídky zahrádek, které se táhnou po celé délce pozemku. Přes den svou poloprůhledností hranici rozostřují a večer slouží jako „navigace“ a osvětlení veřejní cesty tlumeným světlem vycházejícím z bytů.

ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ

V souladu s výše navrženou strategií „péče“ směřující k udržení současného charakteru „ostrova“ jižních Husovic prostřednictvím městské intvernce navrhuji na pozemku malé městské bytové jednotky pro seniory a rodiny s dětmi. Bytové domy a domky rozeseté po délce pozemku tvoří gradient různých zákoutí a míst pro setkávání dvou sociálních skupin s různými životními rytmy. Dva vstupní objekty tvoří hranici mezi vnějšími Husovicemi a malým měřítkem vnitrobloku. Bydlení pro seniory umísťuji do domu při ulici Nováčkova a do dalších bytových objektů rozmístěných přibližně do poloviny pozemku. Z druhé strany, tj. směrem od ulice Dukelská jsou rozmístěny objekty pro bydlení rodin s dětmi. Celý prostor je

propojen lávkami, které navazují na jednotlivé domy a spojují obě strany. Přístup ke všem bytovým jednotkám je tak možný jak z ulice Dukelská, tak z ulice Nováčkova. Rezident pro přístup do vyšších pater využívá dvou kubusových schodišť, případně výtahů. V přízemí jsou zákoutí vznikající mezi jednotlivými domky využity jako soukromé zahrádky. Celkový ráz návrhu je odrazem vesnickosti Husovic. Nízké zídky z luxferů s okenicemi, branky a způsob přístupu k jednotlivým bytům poskytují sousedskou interakci, aniž by člověk musel vyjít ze svého osobního prostoru.

DISPOZIČNÍ A PROVOZNÍ ŘEŠENÍ

Vstup do objektů je umožněn ze dvou stran, tj. z ulice Dukelská a ulice Nováčkova. Po celé délce pozemku se dá projít dvojím způsobem: Cestou návštěvníka a cestou rezidenta. Návštěvník prochází „luxferovým průchodem“, ze kterého jsou vstupy do komerčních prostorů v parteru a pokračuje uličkou okolo luxferových zídek. Vyjde na rozšířené prostranství, které osvětlené přes polopropustné luxfery. Dále se střídají úzké uličky a rozšířenější prostory, které se před návštěvníkem postupně otevírají. Z této veřejné komunikace může návštěvník ve dvou momentech vystoupat do úrovně 2NP, prostřednictvím schodišť, které tvoří „adresu“ pro byty v 2NP uvnitř bloku. Schodiště v místě horní podesty oddělené brankou, mohou sloužit i jako alternativní vstup/zkratky do rezidenční části.

Rezident vstupuje dveřmi a vydává se dál do středu pozemku nebo kubusovým schodištěm vystoupá do vyššího podlaží. Na obou stranách se také nachází výtah. Vstupní objekty jsou třípodlažní, na straně ulice Dukelské jsou větší byty po rodiny s dětmi se dvěma samostatnými ložnicemi, koupelnou a obývacím pokojem s kuchyňským koutem.

Vstupní objekt na straně ulice Nováčkova je určen pro seniory. Jsou zde malé bytové jednotky o jedné obytné místnosti s kuchyňským koutem.

Domky rozeseté ve vnitrobloku jsou jedno až tři podlažní. Jsou zde buď buňky o jedné místnosti nebo byty se samostatnou ložnicí. Přízemní byty ve vnitrobloku mají své vlastní zahrádky. Některé byty ve druhém podlaží mají svou vlastní terasu.

Všechny byty jsou přístupné z obou stran pozemku. V patře jsou všechny propojeny ocelovou lávkou.

KONSTRUKČNÍ, MATERIÁLOVÉ A TECHNICKÉ ŘEŠENÍ

Parter vstupních objektů je tvořen luxferovou zdí. Nosnost je zajištěna sloupy a průvlakem, který nese zbylá dvě patra, železobetonovým stropy zděnými stěnami. Domy jsou zakončené sedlovou střechou- tím navazují na okolní zástavbu.

Domky ve vnitrobloku jsou zděné se železobetonovými stropy. Jsou zakončené plochou střechou s atikou. Střecha je vyspádovaná pro odvod vody.

Ocelová lávka je tvořena nosními jekly, které vytváří tuhý rám. K nim jsou kladeny I nosníky, které vynášejí pochozí pororošt, který je v některých místech zaslepen přivařeným plechem a

vylitý betonem pro pohodlnější chůzi. Celá konstrukce je isonosníky lokálně přikotvena k objektům. U hranice pozemku, kde nemůže být konstrukce lávky napojena na objekty, je vynášena sloupy zapuštěnými do betonového plotu.

Schodiště pro rezidenty vynáší železobetonový kubus. Luxferové zídky jsou vyztužené do ocelového rámu. Na fasády venkovních objektů je použita bílá fasádní omítka. Objekty ve vnitrobloku jsou opatřeny vlnitým plechem, který je kotven do nosného zdiva.

Podlažní plocha jednotlivých podlaží

1NP	1420 m ²
2NP	1087,5 m ²
3NP	629 m ²

Bilance

Hrubá podlažní plocha	1650 m ²
Podlažní plocha	3136 m ²
Obestavěný prostor	10 351 m ³
Plocha parcely	1755 m ²